

N:o 30.

Af herr **E. Åkerlund**, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande af förslag till ändringar i beskattningsväsendet i syfte af införande utaf progressiv beskattning, m. m.

Att de sociala stormar, hvilka allt starkare bryta sig emot de gamla kultursambällsbyggnaderna, måste komma att förorsaka ytterst häftiga omstörtningar, derest de *sunda* och *berättigade* kraf på reformer, hvilka från folkens flertal allt kraftigare framställas, icke blifva tillgodosedda *i tid*, torde med allt fog kunna sägas vara en fullt berättigad och lyckligtvis allt mera gängse åsigt.

Då förvisso hvarje lands naturliga tillgångar städse måste blifva synnerligen bestämmande för dess utveckling, vågade jag vid några föregående riksdagar framlägga ett förslag om anhållan hos Kongl. Maj:t, det utredning måtte företagas, huru vida icke möjlighet förefunnes att bereda ett allt större antal af vårt folk tillfälle att förvärfva egna jordbruk, samt vann slutligen Riksdagens bifall härtill; och lyckas man i det afseendet åstadkomma något verkligen ändamålsenligt, vågar jag tro, det ett viktigt steg tagits i och för främjandet af ett sundt och naturligt framåtskridande inom vårt land med dess stora jordbruksresurser. Men icke allenast här utan snart sagdt inom alla kulturstater fordra folkens majoriteter vida flera, i mångt och mycket fullt berättigade reformer, bland hvilka jag såsom de viktigaste vågar räkna dem, hvilka krävas på affärlifvets område till förekommande af ocker och svindleri, samt främst inom skatteväsendet.

Då man känner, huru de stora bankirerna allt mera ställa folkens väl eller ve helt i beroende af sina intressen, huru köpmannaringar allt oftare bildas, endast åsyftande att på de mest oförsynta sätt uppskörta hela

folk på det nödvändigaste; huru genom de vildaste börsspekulationer småfolkets oftast surt förvärfvade sparpennningar gå i öfverflödets fickor; huru bolagsvingleri, obligations- och aktiejobberi samt ett allt flitigare användande af den lagliga rätten att taga oförsynt höga låneräntor och kanske ännu högre s. k. provisioner utgöra lefvebröd för en ständigt ökad skara, hvars gemensamma mål är att genom minsta möjliga arbete förskaffa sig, icke mödornas lön, utan oändligt mycket mera: då må man icke förvåna sig, hvarthän det synes föra, detta ett af vår tids måhända största lyten: lagarnes stiftande sådane, att de öfverlägsna förmågorna tillåtas begagna de rikedomar, naturen utrustat dem med för att, ofta utan hejd och mången gång genom den största hänsynslöshet samt till och med utan att ens åstadkomma något nyttigt arbete, slå under sig all den magt öfver de svagare, som penningen förlänar sina innehafvare, utan att i gengäld därför nödgas erlægga en enda procent mera i bidrag till fyllandet af statens eller kommunens behof än de, hvilkas inkomster, trots träget arbete, endast tillåta en bekymmersam, på brist och umbäranden rik tillvaro.

Att de ärfda förmögenheternas innehafvare och bördsaristokratien allt mera förlorat sitt inflytande vore visserligen icke att beklaga, derest ej det jemnare välstånd och den allmänna frihet, som ju deraf skulle blifva en följd och som synnerligen under detta århundrades förra häft lofvades folken, under dessas »frihetsrus» allt mer utan några protester tagits om händer af en jämförelsevis liten flock sluga och nyktra stormän på affärslifvets område, hvarigenom i så synnerligen mångt och mycket bördsaristokratiens nog hårda välde endast blifvit utbytt emot penningearistokratiens vida mera sugande, om ock halare och, såsom det utan vidare reflexioner öfver förhållandet kan tyckas, ofta på liberala, ja demokratiska grunder hvilande öfvermagt, hvarför ock folken inom de civiliserade länderna, hvilka nog säkert lära hoppats, att de lagar, som frihetsregimen komme att stifta, skulle blifva till skydd för de svagare emot icke allenast de starkares råa *öfvervåld*, utan ock mot deras *förslagenhet* och allt sig underläggande geschäft, under de senare årtiondena i allt mera oroväckande grad börjat reflektera öfver, hvart den mångomskrifna friheten och jemlikheten tagit vägen, då ju äfven, — ja kanske främst — i en del stater, der allmän eller nära nog allmän rösträtt finnes, egendomen och det med dennas besittning följande inflytandet allt mera öfvergår till ett fåtal samt, såsom t. ex. i Förenta Staterna, korruptionen vinner allt större terräng.

Och för, visso må man icke förundra sig deröfver, att, då de, hvilka egentligen endast mångla med penningar och öfverlåta åt andra att arbeta ihop dryga räntor för deras räkning, äro de, hvilka främst besitta magten, äran och härligheten på jorden, utan att för dessa fördelar nödgas bidraga

mera till folkens gemensamma utgifter än samhällenas närande medlemmar, hatet mot det tänkta eller verkliga kapitalet ständigt tilltager, och att socialismen m. fl. dylika läror allt mera vinner insteg (om ock deras förfäktare understundom synas hvila; männe ej för att hemta nya krafter?) och blifvit den frihet, som hägrar för dem, hvilka icke vilja eller kunna reflektera deröfver, att realiserandet af dessa läror, sådane de nu predikas, är en omöjlighet i denna skröplighetens verld, eller att försök dermed endast komme att föranleda värre tyranni och förtryck, än menskligheten tillförene varit utsatt för.

Jag hör visserligen till dem, hvilka anse, att *skyddstullar* för vår industri mången gång äro behöfliga, änskönt de kunna finnas obehagliga för några importörer och för de stormerkantila intressena, ja att dylikt skydd understundom äfven kan påfordras för det inhemska jordbruksarbetet; dock såge jag för min del gerna, att för *nödvändighetsvaror*, hvilka icke till lika lågt pris som de utländska finnas tillgängliga af inhemsk produktion, *inflytande tullmedel uteslutande användes till de fattigare klassernas förmån* genom främjandet af ålderdoms- och olycksfallsförsäkring, anskaffandet af egna hem, bildandet af fonder uti hvilka mindre jordbrukares och öfrige kroppsarbetares lånebehof på billigare vilkor kunde tillgodoses m. m., endast statsverket på annat sätt tillföres nödiga inkomster. Betraktar jag åter saken *uteslutande ur skattesympunkt*, så vågar jag tro, att alla tullar å nödiga förbrukningsartiklar, delvis äfven å mindre viktiga sådane, äfvensom en god del öfriga indirekta utlagor alldeles icke medföra en rättvis beskattning, emedan derigenom de välmående klasserna alls icke ega någon som helst *skyldighet* att i rikligare mån än de mindre bemedlade tillgodose statens inkomstkraf eller våra producenters behof att afsätta sina tillverkningar. Visserligen torde vara ostridigt, att de förmögna hvar för sig i de flesta fall förbruka större kvantiteter förtulladt gods än de mindre bemedlade, men torde böra ihågkommas, att de, hvilka mot kontant betalning förmå inköpa större partier, ofta erhålla ett pris, som med tullens hela belopp, ja mången gång mera, understiger det, som måste erläggas af dem, hvilka kanske på kredit och endast i kvantiteter för dagsbehofvet se sig i stånd att anskaffa de nödiga lifsmedlen, sedan först en ständigt ökad hop af mellanhänder dragit vinst och fördyrat dem vida mer, än hvad tullen gör.

Att de små jordbruken, hvilka endast genom träget arbete kunna bereda utkomst för sina egare, ändock de äro hårdt skuldsatta, beskattas till fulla taxeringsvärdet, att de enkla egna hem, våra talrika backstugusittare lyckats förskaffa sig och hvilka utgöra deras måhända största glädje samt de fastaste band, hvarmed de äro bundna vid fosterlandet, de små far-koster, med hvilka våra skärgårdars befolkning under stormar och lifsfaror

måste förtjena sitt dagliga bröd m. m., skola, så vidt möjligt, enligt gällande författning beskattas till fulla värdet eller inkomsten, förefaller nog mången gång hårdt, men vore dock icke så motbudande, derest ej ostridigt vore, att de stora inkomsttagarne, synnerligen storkapitalens män, af alla skattskyldige bringa de *minsta offren* åt det allmänna, hvarför ock rättvisa och billighet synas mig kräfva, att hvarje medborgare i ett land ålägges betala såsom skatt större eller mindre procent af samtliga sina inkomster, i mån af dessas högre eller lägre belopp och lättare eller svårare förvärfvande; och svårigen läser kunna bestridas orättvisan deruti att, såsom nu tillgår, de, hvilkas inkomster kanske tusendefaldt öfverstiga värdet af det genom dem producerade arbetet och hvilka i så oändligt mycket mer än de ringa behöfva statens skydd och bistånd för att fortfarande kunna förkofra sig och i ro njuta af sin välmåga, icke i någon högre grad än dessa skola bidra till statens och respektive kommuners utgifter.

Mången, som må hända gillar mina här uttalade grundsatser om skyldighet för den rikare att med högre procent af sin inkomst bidra till statens och kommunens utgifter än den mindre bemedlade, torde dock tveka att lemna sitt understöd till dessa grundsatsers förverkligande af fruktan för de praktiska svårigheter, som härvid skulle möta. Särskildt väntar jag mig i detta hänseende tvenne invändningar: att det skulle blifva ytterst svårt, att till den tid, då bevillningen af den upptaxerade inkomsten skulle uträknas, kunna få kännedom om en persons hela sammanräknade inkomst, hvilken naturligen borde ligga till grund för bestämmandet af den procent, med hvilken bevillningen skulle utgå; samt att den progressiva beskattningen skulle leda till allännare försök att dölja de verkliga inkomsterna. Villigt erkännande, att båda dessa och må hända äfven andra praktiska svårigheter skulle möta, vågar jag dock hålla före, att de af en klokt afvägd lagstiftning skulle kunna reduceras derhän, att missbruken och öfverträdelserna af lagen ej blefve flera eller större än för närvarande. Hvad särskildt de förutsatta invändningarne angår, torde den först anmärkta svårigheten i allmänhet kunna öfvervinnas genom ett stadgande om skyldighet för en hvar, som inom flere kommuner eger fastighet, drifver rörelse eller eljest har inkomst, att inom samtliga dessa uppgifva all den egendom och inkomst, hvarför bevillning skall af honom inom riket erläggas, samt genom ömsesidiga meddelanden mellan taxeringsmyndigheterna för dessa kommuner. Beträffande åter den sednare invändningen, torde ej kunna förnekas, att frestelsen för de förmögne att undandölja någon del af sin inkomst skulle blifva större än för närvarande, att därför verksamma korrektiv häremot kunde blifva af nöden; och sådane korrektiv lära kunna finnas i stadganden om skyldighet för en hvar skattskyldig, att derom opåmind till vederbörande taxeringsmyndigheter inom viss

tid sanningsenligt uppgifva beloppen af samtliga sina inkomster, om höga viten för uraktlåtenhet härutinnan samt vid försök att undansnilla skattebidrag, äfvensom om rätt för så väl stat som kommun att retroaktivt utkräfvad den skatt, som belöpt sig på undandold inkomst.

Af de reservationer, hvilka flertalet ledamöter från Första Kammarerna inom bevillningsutskottet anmält, då detta utskott uttalat sig för rättvisare beskattningsgrunder, än de nu gällande, finner jag väl, att förslag om införande af progressiv beskattning från många håll skall betraktas såsom en yttring af svår radikalism eller något må hända ännu värre, men vågar likväl hålla före, att främst de konservativa intressenas målsmän, hvilka ju tagit till sin hufvuduppgift att söka skydda den bestående samhällsordningen mot våldsamma omstörtningar, böra söka taga initiativen till sådana förändringar af befintliga institutioner, hvilka påkallas af billighet och rättvisa, och att om icke så blir fallet, nödiga reformer ändock nog skola genomföras, ehuru på ett sätt, som i ingen mån lärer kunna nämnas samhällsbevarande.

Då nu ock, efter senaste Riksdags beslut, synnerligen stora nya skatttillgångar inom kort blifva erforderliga för de bestämda utgifternas tillgodosende och nya eller höjda konsumtionsskatter hvarken lära finnas lämpliga eller egnade att tillföra nämnvärda inkomster, vågar jag hålla före, att så väl gjorda förespeglingar, som ock hänsyn för landets väl nära nog förpligtiga Riksdagen att fortast möjligt vidtaga erforderliga åtgärder för skattebördornas rättvisa fördelning, och då jag är öfvertygad, så väl att de grundsatser, som jag härmed velat söka göra gällande, äro grundade på rättvisa och billighet, som ock att de svårigheter de kunna möta vid sitt förverkligande ej äro oöfvervinnerliga, samt icke heller för min del vill i någon mån gifva dem rätt, hvilka insinuerat, att samhällets lyckligare lottade nog ville hafva ett stärkt försvar och skattejordens egare afskrifning af sina skatter, men att sedan detta skett de icke skulle finnas villiga tillgodose öfriga samhällsklassers berättigade intressen, vågar jag fördsamt föreslå,

att Riksdagen behagade hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar uti vårt beskattningssystem, att direkt skatt måtte komma att utgå i vida högre mån än nu, dels progressivt stigande med inkomstbeloppen, dels utgående med högre procent af de stora kapitalen och den enskilda penningförelsen och dylikt, än af inkomst af det produktiva arbetet, äfvensom för-

slag till sådana ändringar i nu gällande beskattningslagstiftning, som i följd deraf kunna finnas nödiga.

Stockholm den 16 januari 1893.

E. Åkerlund.

N:o 31.

Af herr **E. Åkerlund**, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande af förslag till lag angående upphäfvande af fideikommissstiftelser i fast egendom på landet m. m.

Sedan Riksdagen genom bifall till min motion om beredande af lätnader för den mindre bemedlade delen af vårt folk att kunna förvärfva själfständig jordegendom och Kongl. Maj:t genom tillsättandet af en komité för denna frågas närmare utredning hufvudsakligen biträdt mina uti samma motion uttalade åsikter, vågar jag, icke alldeles utan hopp om slutlig framgång, ånyo taga Riksdagens uppmärksamhet i anspråk för en fråga, som enligt mitt förmenande nära sammanhänger dermed. Såsom ledamot af ofvanberörda komité har jag kommit till den öfvertygelse, att inom flera af våra folkrikaste län, hvarest behovet af lätnader för erhållande af dylik egendom torde vara störst, icke synnerligen mycket läser kunna uträttas för ändamålet genom statens direkta mellankomst, emedan derstädes hvarken statsdomänerna eller tillgångarne på odlingsbara utmarker å fritt disponerade hemman relativt äro af synnerlig betydenhet och att man därför å sådane orter hufvudsakligen är hänvisad till att söka för saken intressera och underlätta den enskilda företagsamheten.